

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.05.2007, sp. zn. 29 Odo 426/2005, ECLI:CZ:NS:2007:29.ODO.426.2005.1

Číslo: 22/2008

Právní věta: Nároky „oprávněných“ osob uvedených v § 14 písm. a) a b) zákona č. 42/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů nemají povahu restitučních nároků ve smyslu ustanovení § 68 zákona č. 328/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů*).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 24.05.2007

Spisová značka: 29 Odo 426/2005

Číslo rozhodnutí: 22

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Konkurs

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

M ě s t s k ý s o u d v P r a z e rozsudkem ze dne 30. 5. 2003 určil, že pohledávka konkursního věřitele Ing. J. K. ve výši 443 525 Kč je pohledávkou za úpadcem s nárokem na uspokojení v první třídě. Soud prvního stupně dospěl po provedeném dokazování k závěru, že žalobce prokázal (vlastnickým listem č. 121/92, vystaveným pozdějším úpadcem – dále též jen „vlastnický list“), že pohledávka, kterou nabyl jako dědic po zůstaviteli V. K. (dále též jen „zůstavitel“), je restitučním nárokem, k jehož vypořádání vystavením vlastnického listu nedošlo.

K odvolání žalovaného V r c h n í s o u d v P r a z e rozsudkem ze dne 25. 11. 2004, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v části, v níž byla sporná pohledávka ve výši 168 315 Kč určena jako pohledávka první třídy (první výrok), a změnil jej tak, že co do požadavku na určení, že i ohledně částky 275 210 Kč jde o pohledávku první třídy, žalobu zamítl (druhý výrok).

Odvolací soud uzavřel, že z vlastnického listu ve spojení s rozhodnutím v dědickém řízení po zůstaviteli plyne, že žalobce v dědickém řízení získal majetkový podíl u pozdějšího úpadce ve výši 443 525 Kč. Z vlastnického listu se však podává, že pouze částka 168 315 Kč představovala nárok zůstavitele na náhradu za majetek vnesený do družstva – pozdějšího úpadce (podle zákona č. 229/1991 Sb.). Ve zbývajícím rozsahu proto nejde o pohledávku první třídy.

Proti měnícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé podal žalobce včasné dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., namítaje, že potud spočívá na

nesprávném právním posouzení věci (tedy, že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.).

Konkrétně dovolatel uvádí, že pohledávka, kterou přihlásil do konkursu vedeného na majetek úpadce, je v celé výši pohledávkou ve smyslu § 68 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“). Podle dovolatele restituční charakter pohledávky nelze dovozovat toliko ze zákona o půdě, když je třeba přihlídnout i k zákonu č. 42/1992 Sb. (o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech), který zákon o půdě nepřímo novelizoval. Ustanovení § 13 odst. 3 zákona č. 42/1992 Sb. upravuje nakládání s majetkovým podílem za situace, kdy se oprávněná osoba nestane účastníkem právnické osoby podle transformačního projektu a není ani podnikatelem ve smyslu § 13 odst. 2 uvedeného zákona. V takovém případě může být oprávněné osobě vydán majetkový prospěch v plné výši po 7 letech od schválení transformačního projektu, nedohodne-li se s družstvem nebo jeho právním nástupcem jinak. Vlastnický list byl vydán na základě zákona o půdě a zákona č. 42/1992 Sb. Zůstavitel se pak po přeměně zemědělského družstva nestal členem ani „účastníkem“ nově vzniklého zemědělského družstva, ale zůstal oprávněnou osobou dle § 14 písm. c) zákona č. 42/1992 Sb. Jelikož zůstavitel nebyl podnikatelem ani se s družstvem nedohodl jinak, nemohl nakládat se svým majetkovým podílem dle § 13 odst. 3 zákona č. 42/1992 Sb. po dobu 7 let. Z faktu, že pozdější úpadce vydal vlastnický list, dovolatel dovozuje, že tím deklaroval restituční nárok zůstavitele.

Dovolatel proto požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí v měnicím zamítavém výroku o věci samé zrušil a věc potud vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, uváděje, že bylo na dovolateli, aby prokázal, že majetek uvedený ve vlastnickém listu jako majetek z transformace a majetek u Společného zemědělského podniku v celkové hodnotě 275 210 Kč je majetkem, který přešel na stát nebo jiné právnické osoby podle zákona o půdě; to se však nestalo.

Dovolání je přípustné dle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Pro právní posouzení věci jsou pak rozhodné především skutkové závěry, podle kterých:

- 1) Ve vlastnickém listu vystaveném pozdější úpadcem jsou vyčísleny pohledávky zůstavitele vůči pozdějšímu úpadci v celkové výši 443 525 Kč, a to tak, že co do částky 168 315 Kč šlo o vnesený majetek, co do částky 207 755 Kč o majetek z transformace a co do částky 67 455 Kč o majetek u Společného zemědělského podniku.
- 2) Dovolatel zdědil podíl zůstavitele u pozdějšího úpadce.

3) Unesením ze dne 12. 7. 2000 prohlásil Krajský obchodní soud v Praze konkurs na majetek dlužníka Zemědělského družstva O. „v likvidaci“ a správcem jeho konkursní podstaty ustanovil žalovaného.

4) Dovolatel dne 8. 12. 2000 přihlásil do konkursní podstaty úpadce pohledávku ve výši 443 525 Kč, a to jako pohledávku první třídy ve smyslu § 68 ZKV; pořadí pohledávky popřel správce konkursní podstaty.

Podle ustanovení § 68 ZKV, věci, které mají být vydány oprávněným osobám podle zákonů upravujících zmírnění některých majetkových křivd, se zahrnují do podstaty pouze tehdy, jestliže nároky nebyly v zákonem stanovených lhůtách uplatněny nebo byly zamítnuty (odstavec 1). Nositelé pohledávek na náhradu podle předpisů uvedených v odstavci 1 jsou přednostními věřiteli a tyto jejich pohledávky se uspokojují jako pohledávky první třídy (odstavec 2).

V této podobě platilo uvedené ustanovení v době, kdy dovolatel přihlásil pohledávku do konkursu a jde rovněž o stávající znění zákona.

Dle ustanovení § 7 zákona č. 42/1992 Sb. v rozhodném znění (tj. ve znění zákonů č. 297/1992 Sb., č. 496/1992 Sb., č. 72/1994 Sb., č. 144/1999 Sb. a č. 3/2000 Sb.) čisté jmění družstva pro účely tohoto zákona jsou věci, pohledávky a jiná práva a jiné penězi ocenitelné hodnoty a podíl na majetku společného podniku, úměrný výši vkladu družstva, které je po odečtení závazků určeno k rozdělení na majetkové podíly oprávněným osobám. Do čistého jmění není zahrnut majetek, na který byl uplatněn nárok podle zvláštních předpisů a majetkové vklady, vymezené v § 16 a 20 podle jednotlivých druhů družstev (odstavec 1). Nároky na náhrady podle zvláštních předpisů a majetkové vklady oprávněných osob tvoří základní podíl na majetku družstev. Další podíly oprávněných osob na majetku družstva plynoucí z transformace se stanoví podle kritérií v souladu s částí třetí až pátou tohoto zákona. Součet základního podílu a dalšího podílu na majetku družstva tvoří majetkový podíl oprávněné osoby na transformovaném družstvu (odstavec 4).

Podle ustanovení § 13 zákona č. 42/1992 Sb. (v rozhodném znění), pokud podle transformačního projektu nedojde k transformaci družstva na obchodní společnost, určí stanovy družstva přeměněného podle tohoto zákona, jaká část vypočteného majetkového podílu člena je zahrnuta do nedělitelného fondu družstva (odstavec 1). Pokud se oprávněná osoba nestane účastníkem právnické osoby podle transformačního projektu a je podnikatelem v oboru předmětu činnosti výrobního nebo spotřebního družstva nebo provozuje zemědělskou výrobu v případě zemědělského družstva, musí jí být majetkový podíl vypořádán do 90 dnů ode dne, kdy oprávněná osoba o vypořádání písemně požádala (odstavec 2). Pokud se oprávněná osoba nestane účastníkem právnické osoby podle transformačního projektu a není podnikatelem ve smyslu odstavce 2, může jí být vypořádán majetkový podíl v plné výši po sedmi letech od schválení transformačního projektu, pokud se oprávněná osoba po schválení transformačního projektu nedohodne s družstvem nebo jeho právním nástupcem jinak (odstavec 3).

Ustanovení § 14 zákona č. 42/1992 Sb. (v rozhodném znění) pak určuje, že oprávněnými osobami jsou:

a/ členové družstva, pokud byli členy družstva k 30. 11. 1991,

b/ vlastníci půdy a vlastníci ostatního majetku užívaného družstvem o hodnotě nejméně 30 000 Kč, pokud se písemně přihlásí u družstva do tří měsíců od účinnosti tohoto zákona a současně prokáží, že jejich majetek družstvo převzalo, užívá nebo užívalo ke dni účinnosti zákona č. 162/1990 Sb. , o zemědělském družstevnictví,

c/ občané, kterým se podíl na jmění družstva stanoví podle zvláštních předpisů.

A konečně, z ustanovení § 17 zákona č. 42/1992 Sb. (v rozhodném znění) se podává, že čisté jmění družstva po odpočtu částek uvedených v § 7 odst. 2 a 3 bude v transformačním projektu

rozděleno na majetkové podíly podle těchto kritérií:

- a/ 50 % podle výměry půdy, kterou družstvo převzalo nebo užívalo ke dni účinnosti zákona č. 162/1990 Sb., nebo užívá,
- b/ 20 % podle počtu odpracovaných let v družstvu,
- c/ 30 % podle hodnoty ostatního majetku, převzatého družstvem v cenách platných ke dni účinnosti zákona č. 229/1991 Sb.

Jak plyne i z rubriky k ustanovení § 68 ZKV („Vztah k restitučním nárokům“), týká se tato úprava tzv. restitučních zákonů. Jde tedy především o zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, zákon č. 173/1990 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy, a kterým se upravují některé další vztahy týkající se dobrovolných tělovýchovných organizací, zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem a o změně zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, zákon č. 232/1991 Sb., o podmínkách a způsobu navrácení majetkových práv vyplývajících ze zákona č. 173/1990 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy, a kterým se upravují další vztahy týkající se dobrovolných tělovýchovných organizací, zákon č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb. a zčásti též o v této věci posuzovaný zákon č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech.

Dovolatel dovozuje restituční povahu svého nároku z ustanovení § 13 odst. 3 zákona č. 42/1992 Sb. (v rozhodném znění), uváděje, že zůstavitel se po přeměně zemědělského družstva nestal členem ani účastníkem nově vzniklého zemědělského družstva, ale zůstal oprávněnou osobou dle § 14 písm. c) zákona č. 42/1992 Sb. (v rozhodném znění), což dovozuje z toho, že mu pozdější úpadce vydal vlastnický list.

Tato dovolatelova konstrukce však z pohledu výše citovaného ustanovení k závěru, že jde o restituční nárok nevede. Vymezení oprávněných osob v ustanovení § 14 zákona č. 42/1992 Sb. (v rozhodném znění) se podstatně liší od vymezení pojmu „oprávněná osoba“ ve výše vyjmenovaných restitučních zákonech. Oprávněnou osobou z titulu restitučního nároku je v uvedeném pojetí toliko osoba uvedená v § 14 písm. c) uvedeného zákona. Nároky „oprávněných“ osob uvedených v § 14 písm. a) a b) tohoto zákona povahu restitučních nároků ve smyslu ustanovení § 68 ZKV nemají.

Podle ustálené rozhodovací praxe soudů pak platí, že oprávněná osoba ve smyslu ustanovení § 14 písm. c) zákona č. 42/1992 Sb. (v rozhodném znění) je uspokojována v režimu uvedeného zákona jen souhlasí-li s tím (je-li mezi ní a transformovaným družstvem shoda v tom), že náhrada podle zvláštních předpisů ji bude poskytnuta podílem na jmění družstva (srov. k tomu např. nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 8. 1998, sp. zn. [IV. ÚS 201/98](#), uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu svazku 11, ročníku 1998 části I., pod poř. č. 83 nebo rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 51/1999 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Je-li zde takový souhlas, pak se náhrada podle zvláštního právního předpisu (zde podle zákona o půdě) stává součástí majetkového podílu z transformace jako tzv. základní vklad (srov. § 7 odst. 4 zákona č. 42/1992 Sb. v rozhodném znění), jehož výše je dána výší náhrady, na kterou vznikl oprávněné osobě nárok podle zvláštního právního předpisu (srov. shodně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2004, sp. zn. [29 Odo 1175/2003](#)). Jde však jen o jednu z dílčích složek

podílejících se na utváření výsledné podoby (výsledné výše) majetkového podílu na transformovaném družstvu. Ve smyslu posledně označeného ustanovení je totiž již onen „základní vklad“ (slovy zákona „základní podíl“) tvořen vedle nároku na náhradu podle zvláštních předpisů i majetkovým vkladem oprávněné osoby (k pojmu majetkový vklad srov. § 16 zákona č. 42/1992 Sb. v rozhodném znění) a další složky majetkového podílu na transformovaném družstvu pak vedle „základního vkladu“ tvoří i další podíly oprávněných osob na majetku družstva plynoucí z transformace (jde o podíl získaný koupí podle § 8 uvedeného zákona a podíl vypočtený podle § 17 uvedeného zákona).

Jinak řečeno, to, že pozdější úpadce deklaroval zůstaviteli celkovou výši majetkového podílu na transformovaném družstvu částkou 443 525 Kč, nemá samo o sobě žádnou vypovídací schopnost co do posouzení této částky coby restitučního nároku. Skutečnost, že oprávněná osoba ve smyslu § 14 zákona č. 42/1992 Sb. (v rozhodném znění) je osobou, které má být majetkový podíl na transformovaném družstvu vyplacen postupem podle § 13 odst. 3 uvedeného zákona, rovněž nevypovídá ničeho o tom, zda jde o oprávněnou osobou podle písmene a), b) nebo c) (případně, zda příslušná osoba je oprávněnou osobou v kombinaci těchto kategorií nebo ve všech těchto kategoriích). Je tedy možné, aby ve smyslu uvedeného zákona oprávněnou osobou, které vzniká nárok na majetkový podíl na transformovaném družstvu, byla i osoba, která neměla a nemá restituční nárok ve smyslu ustanovení § 68 ZKV.

Dovolatel přitom v přihlášce pohledávky a v průběhu řízení o určení pořadí přihlášené pohledávky ani netvrdil, že ohledně majetkových nároků uvedených ve vlastnickém listu, přesahujících částku 168 315 Kč, nastala některá ze skutečností, jež by dovolovala zařadit zůstavitele i ohledně nich do kategorie oprávněných osob podle § 14 písm. c) zákona č. 42/1992 Sb. (v rozhodném znění).

Závěr odvolacího soudu, že pouze částka 168 315 Kč představovala restituční nárok (nárok zůstavitele na náhradu za majetek vnesený do družstva podle zákona č. 229/1991 Sb.) a pouze tato částka je pohledávkou první třídy, tedy argumenty obsažené v dovolání způsobilé zpochybnit nejsou.

*) Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání byl s účinností od 1. ledna 2008 zrušen zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadlu a způsobech jeho řešení,